ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1993-1994

ISSN 1211-7250

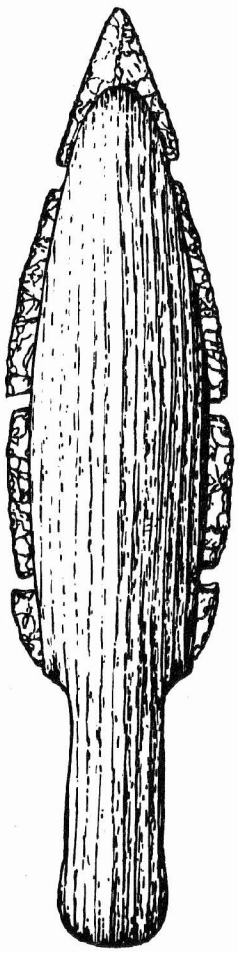

BRNO 1997

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1993-1994

ISSN 1211-7250

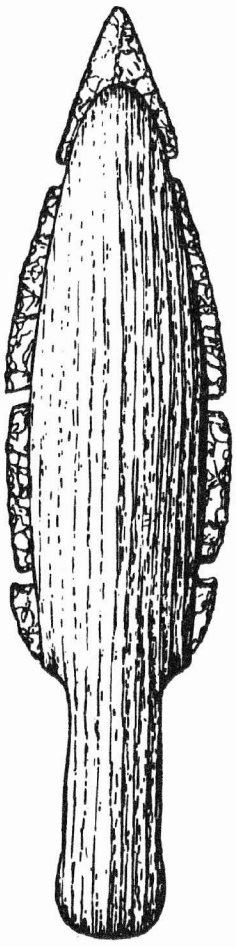

381 ch n. 1992
382

BRNO 1997

250,- S 9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1993-1994

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno
	Královopolská 147, 612 00 Brno
	E-mail: ps@isibrno.cz
Odpovědný redaktor:	PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Patrik Červák, Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla
Na titulním listě:	Rekonstrukce skládané dýky z Maref
Tisk:	Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
Náklad:	400 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1997 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obsah:

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY

A.Přichystal, J.Svoboda	Výroba štípané industrie na sídlišti kultury s moravskou malovanou keramikou v Jezeřanech-Maršovicích	15
P.Kos	Otevřená sídliště mladého paleolitu a neolitu v jižní části Moravského krasu	27
E.Kazdová, L.Šebela, A.Přichystal	Besiedlung des Gebietes von Blučina (Kr. Brno-venkov) durch Träger der Stichbandkeramik	45
P.Škrdla, L.Šebela	Pozdně eneolitické složené dýky na Moravě	77
J.Peška	Nové poznatky c hradiscích z doby popelnicových polí na Pavlovských vrších	87

PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU

PALEOLIT

BRNO-VINOHRADY (okr. Brno-město)	P.Škrdla	97
DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	J.Svoboda, P.Škrdla, L.Jarošová	100
DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	P.Škrdla	101
DRNOVICE (okr. Vyškov)	J.Svoboda	102
MOKRÁ (okr. Brno-venkov)	P.Škrdla	103
PETŘKOVICE (okr. Ostrava)	J.Svoboda, L.Jarošová	109
VEDROVICE (okr. Znojmo)	Z.Nerudová	110

NEOLIT

BOROTICE (okr. Znojmo)	S. Stuchlík	115
BRNO-LÍŠEŇ (okr. Brno-město)	J. Stuchlíková	115
BULHARY (okr. Břeclav)	E. Klanicová	116
HAVŘICE (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler, J. Kohoutek	117
HOLASOVICE (okr. Opava)	Z. Brachtl	118
LANŽHOT (okr. Břeclav)	E. Klanicová	118
MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	119
MODRÁ (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	120
OPAVA-JAKTAŘ (okr. Opava)	Z. Brachtl	120
SMRŽICE (okr. Prostějov)	M.Šmíd	123
VÁVROVICE (okr. Opava)	Z. Brachtl	123
VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	124

ENEOLIT

BRNO-ČERNÁ POLE (okr. Brno-město)	J. Stuchlíková	129
DUBŇANY (okr. Hodonín)	L. Šebela, M.Dočkalová	129
MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	132
NÁMĚŠŤ NA HANÉ (okr. Olomouc)	M.Šmíd	133
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	M. Geisler	135
VYŠKOV - MARCHANICE (okr. Vyškov)	B. Mikulková	136

DOBA BRONZOVÁ

BLUČINA (okr. Brno-venkov)	M. Salaš	141
MARŠOVICE (okr. Znojmo)	P. Vitula	143
NEMOJANY (okr. Vyškov)	B. Mikulková	143
ORLOVICE (okr. Vyškov)	B. Mikulková	144
POLEŠOVICE (okr. Uherské Hradiště)	M. Salaš	145
SLAVKOV (okr. Vyškov)	P. Enderová - A. Štrof	146
TVAROŽNÁ (okr. Brno - venkov)	A. Štrof - M. Bálek	147
TVAROŽNÁ (okr. Brno - venkov)	B. Mikulková	148

DOBA ŽELEZNÁ

BOHUSLAVICE (okr. Hodonín)	M. Hložek	155
MALÉ HRADISKO (okr. Prostějov)	M. Čižmář	155
STRÁŽOVICE (okr. Hodonín)	M. Hložek	156
VEDROVICE (okr. Znojmo)	P. Vitula	156

DOBA ŘÍMSKÁ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

DRÁSOV (okr. Brno - venkov)	A. Štrof - V. Růžička	161
IVAŇ (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	161
LULEČ (okr. Vyškov)	B. Mikulková	161
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	J. Musil	162
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	P. Červák, B. Komoróczy, J. Musil	169
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	J. Musil	176
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	176
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	177
PASOHLÁVKY (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	178
PŘIBICE (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	178

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

BLANSKO (okr. Blansko)	A. Štrof	183
BOŘETICE (okr. Břeclav)	E. Klanicová	183

BRNO (okr. Brno-město)	R. Zatloukal	184
BRNO (okr. Brno-město)	R. Zatloukal	184
BRNO (okr. Brno-město)	J. Unger	184
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	185
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	185
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	186
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	186
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	187
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	187
BRNO (okr. Brno-město)	P. Vitula	187
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	188
BRNO (okr. Brno-město)	K. Geislerová - R. Procházka	188
BRNO (okr. Brno-město)	M. Geisler	189
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	189
BRNO (okr. Brno-město)	P. Vitula	189
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	190
BRNO (okr. Brno-město)	R. Zatloukal	190
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmelová	190
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmelová	191
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmelová	191
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmelová	191
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmelová	192
CRHOV (okr. Blansko)	J. Sadílek	192
DEBLÍN (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	193
DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	E. Klanicová	194
HELFENŠTEJN (okr. Přerov)	J. Kohoutek	194
HLÍNA (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	195
HOLASICE U VEVERSKÉ BITÝŠKY (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	196
HORNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	J. Unger	197
HRANICE (okr. Přerov)	T. Drobný	197
IVANČICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	197
JAVORNÍK (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	201
JAVORNÍK (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	202
JAVORNÍK (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	203
JAVORNÍK-VES (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	203
JIHLAVA (okr. Jihlava)	O. Šedo, R. Zatloukal	204
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	205
JIHLAVA (okr. Jihlava)	A.Štrof, R. Zatloukal	205
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	205

JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	206
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	207
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	208
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	209
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	210
JINDŘICHOV NA MORAVĚ (okr. Šumperk)	M. Rychlý, Z. Brachtl	210
JINDŘICHOV NA MORAVĚ (okr. Šumperk)	M. Rychlý, Z. Brachtl	211
KYJOV (okr. Hodonín)	J. Unger	211
KUNOVICE (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	212
LAŽÁNKY (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	212
LEDNICE (okr. Břeclav)	E.Klanicová	215
LOUKA (okr. Blansko)	J. Sadílek, J. Doležel	216
MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	218
MORAVSKÝ KRUMLOV (okr. Znojmo)	Z. Himmelová	218
MOSTIŠTĚ (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Unger	219
NOVÁ VES U POHOŘELIC (okr. Břeclav)	A. Štrof, J. Unger	219
NOVÝ SVĚTLOV (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	220
NÝROV (okr. Blansko)	J. Sadílek	220
OLOMOUC (okr. Olomouc)	T. Drobný	222
OLOMOUC (okr. Olomouc)	J. Bláha, T. Drobný	222
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	223
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	225
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	226
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	227
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	228
OSIKY (okr. Blansko)	J. Unger	228
PETROVICE (okr. Blansko)	J. Doležel	228
POLEŠOVICE (okr. Uherské Hradiště)	J. Unger	229
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	E. Klanicová	229
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	J. Unger	230
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	M. Bálek, J. Unger	231
PROSETÍN (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Sadílek	231
PŘEROV (okr. Přerov)	J. Kohoutek	232
RAJHRAD (okr. Brno-venkov)	J. Unger	232
ROŽNÁ (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Sadílek	234
SKRYJE, TIŠNOVSKÁ NOVÁ VES (okr. Žďár n. Sázavou)	J. Doležel	235
SLAVKOV (okr. Vyškov)	R.Procházka	236
SMOLÍN (okr. Břeclav)	J. Unger	236
SOVINEC (okr. Brutál)	J. Kohoutek	236

ŠTĚPÁNOV NAD SVRATKOU (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Sadílek	237
ŠUMPERK (okr. Šumperk)	V. Goš	238
TEČOVICE (okr. Zlín)	J. Kohoutek	238
TELČ (okr. Jihlava)	R.Procházka	240
TELČ (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	242
TELČ (okr. Jihlava)	R. Procházka	242
TIŠNOV (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	242
TOVAČOV (okr. Přerov)	T. Drobný	247
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	248
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	248
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	P.Vitula	249
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	249
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	250
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	250
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	R. Procházka	251
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	R. Procházka	251
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek, R. Procházka	251
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	J. Stuchlíková	254
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	P. Vitula	254
URČICE (okr. Prostějov)	M.Šmíd, Z. Čižmář, M. Dočkalová	256
VALAŠSKÉ KLOBOUKY (okr. Zlín)	J. Kohoutek	258
VALTICE (okr. Břeclav)	E.Klanicová	259
VELEHRAD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	259
VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Doležel, S. Smutná	260
VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	263
VYŠKOV (okr. Vyškov)	B. Mikulková	264

VARIA

DRNOVICE (okr.Vyškov)	B. Mikulková	269
LULEČ (okr. Vyškov)	B. Mikulková	269
PASOHLÁVKY (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	271
SLAVKOV (okr. Vyškov)	P. Enderová	271
VYŠKOV (okr. Brno-venkov)	P. Vitula	272

SPECIÁLNÍ METODY

G. Fuchs, V. Hašek, J. Unger	**Geophysikalische Prospektion und archäologische Grabungen in der Katharinkirche Frohnleiten (Steiermark)**	277
V. Hašek, M. Tymonová, J. Unger	**Geophysikalische Methoden in mittelalterlicher Archaeologie**	283

A. Majer — **Elektroodporová měření střídavými proudy a jejich užití v mělké archeologické prospekci** 301

J. Dvořák — **Zpráva o výzkumu horninového stavebního materiálu středověkých staveb a jejich provenience** 306

M. Bálek — **Výsledky leteckého snímkování na Moravě** 307

J. Kovárník — **Deset let letecké archeologie na Moravě (a v bývalém Československu) 1983 - 1993** 311

J. Kovárník — **Využití letecké archeologie na Jižní Moravě v roce 1994** 332

L. Horáčková, L. Benešová — **Příspěvek ke studiu skeletů ze slavkovského bojiště** 342

ZPRÁVY O ČINNOSTI

J. Doležel — **Z činnosti Archeologického ústavu AV ČR Brno v letech 1993-1994** 347

STUDIE
A KRÁTKÉ ČLÁNKY

OTEVŘENÁ SÍDLIŠTĚ Z MLADÉHO PALEOLITU A NEOLITU V JIŽNÍ ČÁSTI MORAVSKÉHO KRASU

Petr Kos
(ÚAPP Brno)

Lokalizace naleziště a stručná geologie

Důvodem osídlení této polohy byla pravděpodobně zvláštní morfologie terénu. Lokalita se nachází na jihovýchodním okraji jižní části Moravského krasu na výrazném terénním návrší vytvářejícím náhorní plošinu mezi obcemi Mokrou a Hostěnicemi (viz. Ochozské plošiny, na mapách trať Mokerský les, obr.1). Nadmořská výška naleziště se pohybuje kolem 420 metrů. Přibližně na této výškové úrovni se nachází rozsáhlá zahlinění, která vyplňují nám blíže svým rozsahem neznámé krasové deprese.

Naleziště je situováno do zalesněné oblasti severozápadně od vesnice Mokrá u Brna. Povrch této oblasti je tvořen vápencovými škrapy, které místy překrývají sprašové sedimenty. Oku všímavého pozorovatele však neunikne několik terénních depresí, které zde naznačují silný stupeň zkrasovění. Skalní podklad paleozoického stáří je zastoupen světlými vilémovickými vápenci macošského souvrství, tmavými vápenci souvrství říčského a břidlicemi mislejovického souvrství. Výrazné krasové jevy jsou vytvořeny pouze ve vápencích vilémovických, které jsou zde značně tektonicky rozrušeny a ve stykových plochách rozdílného geologického stáří jsou silně poznamenány laminací. V posledních letech zde došlo k objevu nových krasových jam, které bylo možné vysledovat v systému několika nevýrazných řad, na které se narazilo při lomové těžbě v prostoru západního lomu v Mokré. Geomorfologicky spadá zkoumaná oblast do systému Ochozských plošin.

Geomorfologie okolí lokality

Jižně od údolí Křtinského potoka se rozkládá jižní část Moravského krasu zvaná *Ochozské plošiny*. Ochozské plošiny se opět skládají ze tří menších jednotek. Od údolí Křtinského potoka směrem na jih leží *Babická plošina* v nadmořské výšce kolem 500 m. Na jihozápadě je vymezena výrazným svahem a vápencovými sruby mezi Adamovem a Kanicemi. Na jihovýchodě ji omezuje *údolí Ochozského potoka* mezi Březinou a Ochozem u Brna. Jižní část Ochozských plošin se nazývá *Hádecká plošina* (Hády 424 m.n.m). Na jihu Hádecká plošina spadá výrazným svahem vázaným na zlom do Dýjsko-svrateckého úvalu. Na východě plošinu prořezává a od Bělkova mlýna po Muchovu boudu pak i omezuje hluboké *údolí Říčky* s propadáním Říčky a četnými jeskyněmi. Pod Hostěnicemi ústí zleva do údolí Říčky *Hostěnické údolí* s Hostěnickým propadáním. Dolní část Hostěnického údolí pod propadáním se nazývá *Kamenný žlíbek.*

Dna údolí, jež obklopují výše zmíněnou část plošiny jsou protékána, na severní straně Hostinským potokem, na severozápadní straně Hádeckou Říčkou a na jihu periodickým Mokerským potokem. Profily údolí vyplňují terciérní miocénní sedimenty jež jsou zde prezentovány šedozelenými tégly se zbytky ústřic a zbytky litavských (litotamniových) vápenců. Svahy údolí budují paleozoické sedimenty a jejich zvětraliny (mohutné vápencové

valouny). Chronologicky je lze zařadit do období karpatu až pleistocénu. Podnebí této oblasti je mírné. Průměrná teplota je 8,4 °C. Průměrné roční srážky činí 500 - 600 mm.

Popis zjištěné archeologické situace

V roce 1988-91 bylo v okolí trati "U obrázku" sesbíráno větší množství paleolitické štípané industrie. Materiál byl zastoupen četnými úštěpy a čepelemi charakteristickými pro období mladého paleolitu (obr.10). Ze stejné polohy pochází také nález přelomeného oboustranného drásadla (obr.10:1). Pro absenci vůdčích typů však nebylo možné nálezy přesněji kulturně zařadit.

V roce 1988 bylo při lomové těžbě v lomu u Mokré narušeno dosud neznámé pravěké sídliště, jehož jihovýchodní část se v současné době bohužel již nepodaří plošně vymezit. Ve zbytcích sídlištní plochy se podařilo narychlo prozkoumat sedm objektů z období kultury s moravskou malovanou keramikou. Udivující je koncentrace neolitického osídlení do prostoru, kde se nacházela již výše zmíněná centrální závrtová deprese. Dva objekty bylo možné prozkoumat dokonce plošným odkryvem. Pochází z nich početný soubor keramiky, broušené a štípané industrie. Tyto nálezy umožňují zařazení kultury do fáze IIa. Nalezený materiální fond poskytl inventář zcela charakteristický pro tuto neolitickou kulturu. Nalezená keramika představuje větší zásobnicové tvary a fragmenty menšího tenkostěnného nádobí (poháry a misky). Broušená a štípaná industrie je zastoupena klasickými plochými sekerkami bez průvrtu, ve dvou případech i s průvrtem (kopytovité sekeromlaty) a v jednom případě s pokusem o průvrt. Byly zde také nalezeny zrnotěrky (droba, slepenec) s třecími kameny. Osídlená plocha se nachází v nadmořské výšce kolem 420 metrů. Specifickým znakem tohoto místa je skutečnost, že většina pravěkých objektů, které byly výzkumem zachyceny se nápadně seskupovala kolem mělké močálovité prohlubně (viz. závrt č. I), která nepochybně kdysi v minulosti plnila funkci permanentní krasové nádrže. O této skutečnosti svědčily mohutné bahnité usazeniny ve dně tohoto závrtu. Mocnost sedimentů byla až kolem dvou metrů. Nakupení slínovitých spraší ve dnech závrtů vytvořilo jistou přírodní zátku, která umožňovala dlouhodobé zachycování srážkových vod. V průběhu těžby sprašových hlín, jakožto nežádoucí skrývky pro cementárenské zpracování, byly objevovány hluboké zařícené trativody, mizející vertikálním směrem do nitra skalního masivu. Ihned po tomto objevu byl proveden členy Speleologického klubu Brno průzkum (Archiv ZO 6-12). Nám nezbývá než konstatovat, že zmíněné drenážní kanály mohly mít pravděpodobně za následek úplné odvodnění nádrže, ke kterému mohlo dojít někdy na konci neolitu.

Zkoumané objekty představovaly nehluboké jámy zřídka kdy pravidelného geometrického tvaru. Tvarově převládá ovál. Nadzemní stavby ani fortifikační prvky zjištěny nebyly. Výplně objektů byly až na několik málo výjimek v terénu dobře čitelné. Profily zachycují dokonce silnou vrstevnatost zásypů, kde se střídají humózní a popelovité vrstvy. Archeologický materiál se kumuloval do horních částí vyplní objektů. Plošný odkryv s dokonalejší preparací archeologických situací byl umožněn až při těžbě výplně závrtů (skrývky). Profil touto depresí nám ukazuje, že zde docházelo k mohutným přesunům a sesuvům sprašových hlín a půd ovlivněných erozí, a mimo jiné i vlastní činností závrtu. Vzhledem k tomu, že byla v této krasové depresi dokázána přítomnost permanentního krasového jezera, lze dosti vážně uvažovat o obdobných situacích v rámci osídlení okrajových oblastí Moravského krasu.

Vývoj bioty v poledové době

Kolem roku 4000 před n. l. následuje období, označované jako epiatlantik. Jeho podnebí je vcelku teplé a vlhké, avšak s řadou kratších suchých výkyvů. Rychle se šíří bukojedlové lesy ve středních polohách a lesní společenstva dosahují vrcholného rozvoje. Do Moravského krasu pronikají některé citlivé karpatské druhy plžů. Ve zmíněných suchých výkyvech se začínají tvořit svahové sutě, které místy překrývají atlantické půdy a obohacují povrchové vrstvy vápníkem (Ložek 1973).

Období atlantické a epiatlantické společně představují klimaticky nejpříznivější úsek poledové doby, kdy teplota i vlhkost dosáhly vrcholu, což poskytlo nejpříznivější podmínky pro rozvoj lesů.

	Podnebí	Sedimentace	Vývoj živé přírody
EPIATLANTIK -4000	Pozdní klimatické optimum. Vcelku teplo a vlhko. Četné krátké sušší oscilace.	Mírná tvorba pěnitců.V sušších fázích mírná tvorba sutí a rendzinových sedimentů.	Na většině území optimum rozvoje lesních formací, ve kterých nabývá převahy buk. Šíření buku a jedle. Ústup smrku.
ATLANTIK -6000	Klimatické optimum. Velmi teplo a vlhko. Vysušení. Maximum vlhkosti.	Sedimentační a odnosný klid - intenzivní tvorba odvápněných půd.	Nástup buku a jedle. Převaha smíšených doubrav s vysokým podílem ušlechtilých listnáčů. Všeobecné šíření zapojených lesů a zatlačování otevřených formací na extrémní stanoviště (skalní hrany).

ZÁVRT Č. I

V silně zahlíněné prohlubni na s.z. okraji západního lomu došlo 13.5. 1989 k objevu dvou objektů z období kultury s moravskou malovanou keramikou. V průběhu exploatace této terénní deprese byl průběh těžebních prací pozorně sledován. Při obnažení profilu bylo zjištěno, že se jedná o velkou krasovou jámu (ozn. č. I) téměř pravidelné mísovité profilace s permanentní vodní nádrží uprostřed. Závrtová deprese, jež byla do poslední chvíle patrna v terénu dosahovala průměru kolem 60 metrů a největší hloubky v místě obnažení asi 8 m. Po odtěžení větší části plochy závrtu se ve skrývce počaly objevovat četné zlomky pravěké keramiky. Rozptyl archeologického materiálu byl v této části lomu sledován již od roku 1988, ovšem bez možnosti jej bezpečně stratifikovat. Při bližším ohledání místa objevu bylo nasbíráno několik desítek keramických střepů, štípaná pazourková industrie, dvě zrnotěrky a dvě kamenné sekerky. V místě skalní stěny, kde probíhala lomová těžba byl zachycen profil se dvěma objekty sídlištního charakteru. Z objektu číslo 2 byl vyzvednut fragment mísy na duté nožce zdobené plastickými pupky (obr.1:2). Plošný odkryv těchto jam byl během těžby, která rychle pokračovala, prakticky nemožný, proto se výzkum omezil pouze na nezbytnou dokumentaci a odebrání vzorků z pravěkých vrstev. Oba objekty byly převrstvené splavenou sprašovou hlínou, která dosahovala mocnosti až 1,3 m a dále její tloušťka kolísala až na 3 metry. V této nadložní vrstvě nás zaujala jiná vrstva. Jednalo se o horizont, který byl tvořen přepálenými kousky hlíny, popelem a uhlíky. Struktura vrstvy byla ale recentního charakteru. Pravděpodobně souvisela s místní vápenickou výrobou a plnila funkci odpadní výsypky. Dle

náhodných nálezů, zejména keramického materiálu z okolí závrtu, lze tuto vrstvu datovat nejdříve do 18. století. Asi po 10 - 20 cm přeplavené hnědožluté hlíny následovala rostlá sprašová hlína do které byly zahloubeny objekty z neolitu (obr.4,5).

OBJEKT Č. 1

Na existenci dalšího objektu z období kultury s moravskou malovanou keramikou upozornil značný výskyt zlomků keramiky, která byla nalezena na dně, mírně se jihovýchodním směrem svažující, terénní deprese. Zjištěná anomálie se nacházela v blízkosti trati "U obrázku", asi 150 metrů severovýchodním směrem od závrtu č. I. K záchrannému výzkumu došlo 9.6. 1989. Jednalo se o jámu téměř čtvercového půdorysu o rozměrech 4x3 m a hloubce asi 30 cm (obr.5). V jednom rohu byla dokonce objevena kůlová jamka o hloubce asi 15 cm. Zásyp obsahoval drobné úlomky mazanice, štěpiny silně strávených kostí, štípanou industrii (obr.6), zlomek broušené sekerky, třecí kámen a zrnotěrku (obr.1:3,4). Z keramického inventáře lze uvést nález celé naběračky (obr.1:6), téměř celou putnovitou nádobu zdobenou pupky (obr.1:5), fragmenty několika velkých mís (obr.1:1) a velké nádoby zdobené dvojpupky (obr.2:2).

OBJEKT Č. 2

Severním směrem, asi 50 m od objektu č. 1 byla zjištěna malá jáma o průměru asi 2x1 m. I přes svou relativně malou hloubku, asi 20 cm od úrovně skryté plochy, obsahovala četné zlomky keramiky jež bylo možné opět zařadit do období kultury s moravskou malovanou keramikou. Dále zde byl nalezen fragment broušeného kamenného předmětu a štípaná industrie.

OBJEKT Č. 3

27.8. 1989 došlo k odtěžení nadložních skrývek v severní části závrtu. Tento terénní zásah umožnil plošný odkryv dalšího neolitického objektu (obr.4). Jednalo se o oválnou jámu mísovitého profilu s lalokovitým vyvýšeným místem ve východní části objektu. Zajímavostí bylo, že byl vyplněn velkým množstvím uhlíků a keramického materiálu. Z tohoto objektu, označeného č. 3, pochází nález fragmentu keramického pohárku zdobeného sovími hlavičkami v kombinaci s geometrickými řadami jemných vpichů na výduti (obr.2:1), dále zlomky dvou naběraček a fragmenty hlubokých mís s plastickou výzdobou se zbytky červené polychromní malby (obr.3:3,5). Ve štípané industrii byl použit severský pazourek (viz. obr.7) a méně kvalitní moravské rohovce.

Asi 30 m západním směrem od objektu č. 3 byla zjištěna skupina několika dalších pravěkých objektů. Ve většině případů však byly již zcela zničeny. Na kupách, které čerstvě skrytou plochu obklopovaly, bylo nalezeno větší množství keramiky, přeražená sekerka s průvrtem, dva fragmenty zrnotěrek a několik úštěpů vyrobených ze severského pazourku a rohovce. Ve zbytcích jam byla zjištěna větší koncentrace uhlíků a štípané industrie. Keramika v zásypech jam nalezena nebyla.

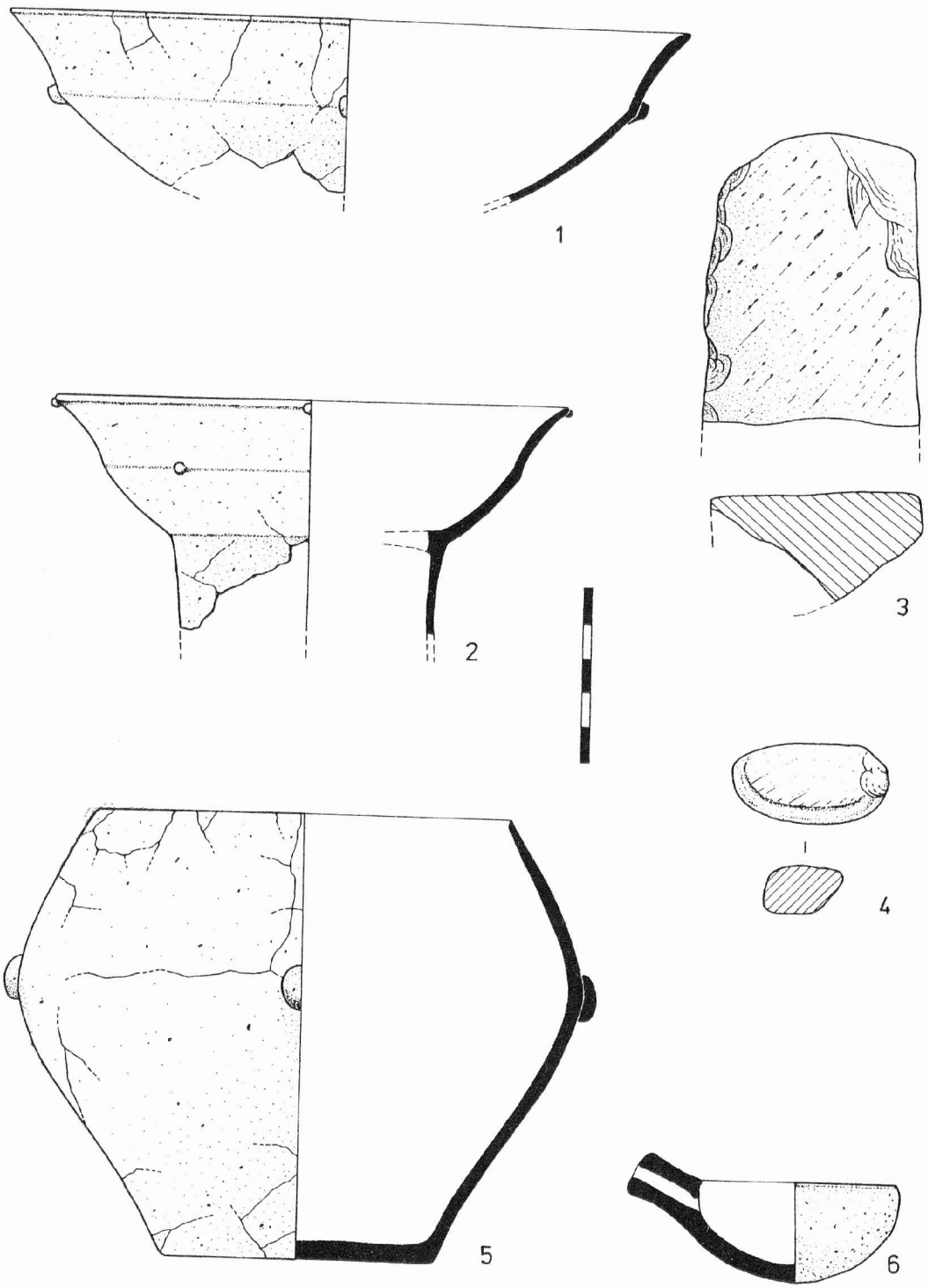

Obr.1 - Nálezy keramiky z obj.1(1:1,5,6), těrka a třecí kámen z obj.1(1:3,4). Mísa na nožce z rozrušeného obj.2(1:2).

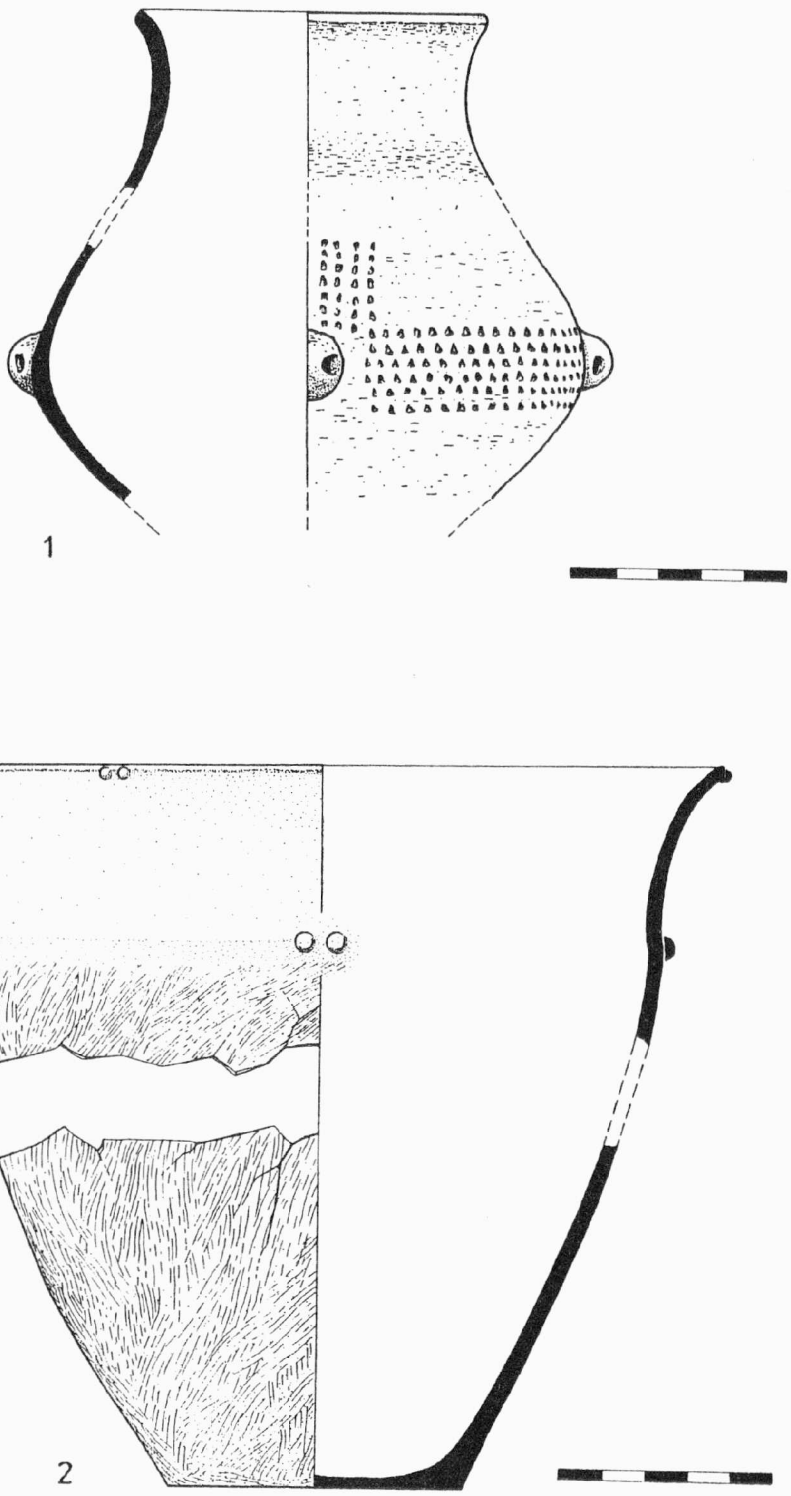

Obr.2 - Nálezy keramiky z obj.3, zdobený pohár (2:1), velká nádoba s dvojpupky z obj.1 (2:2).

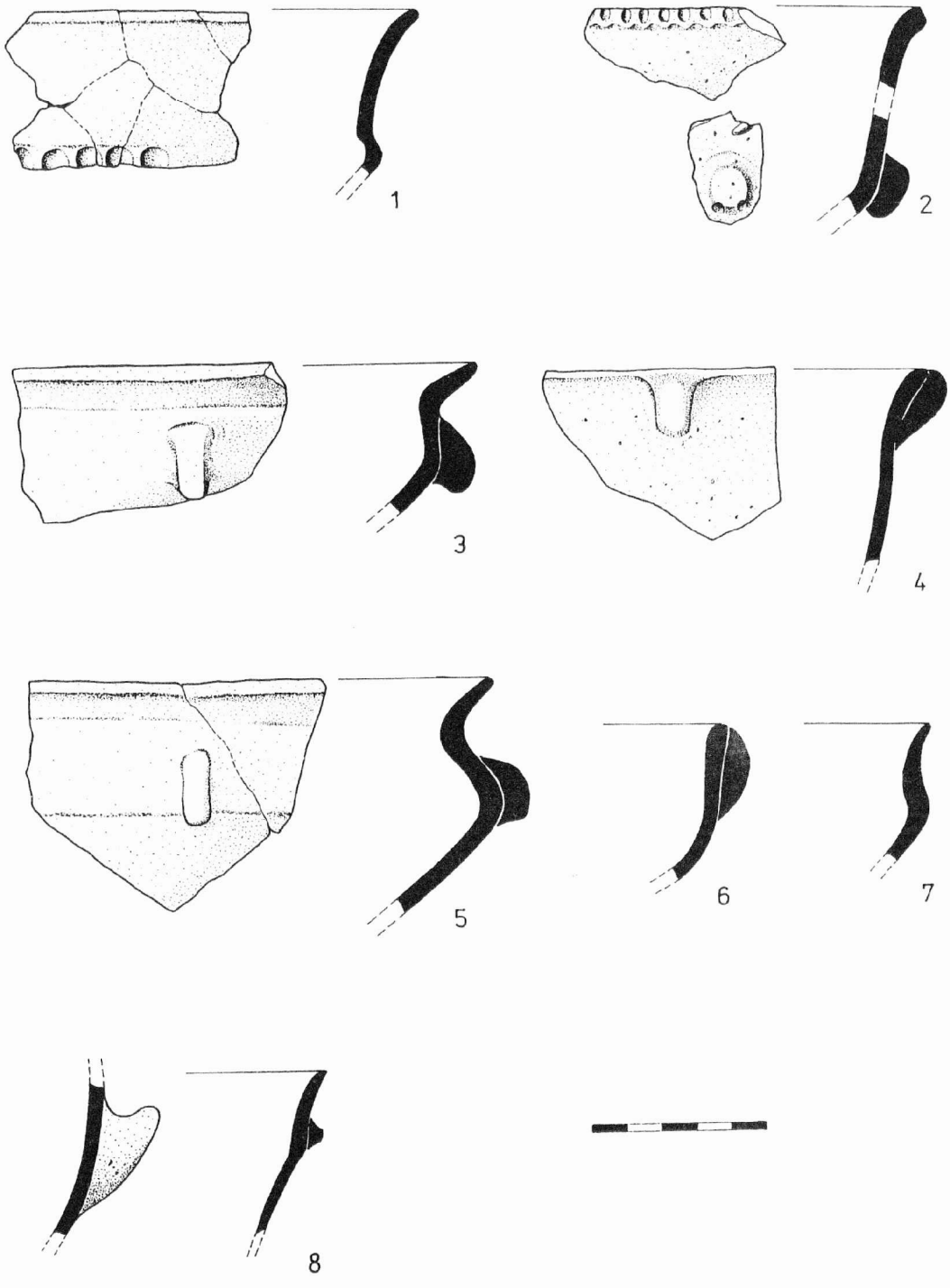

Obr.3 - Fragmenty keramických nádob z obj.3

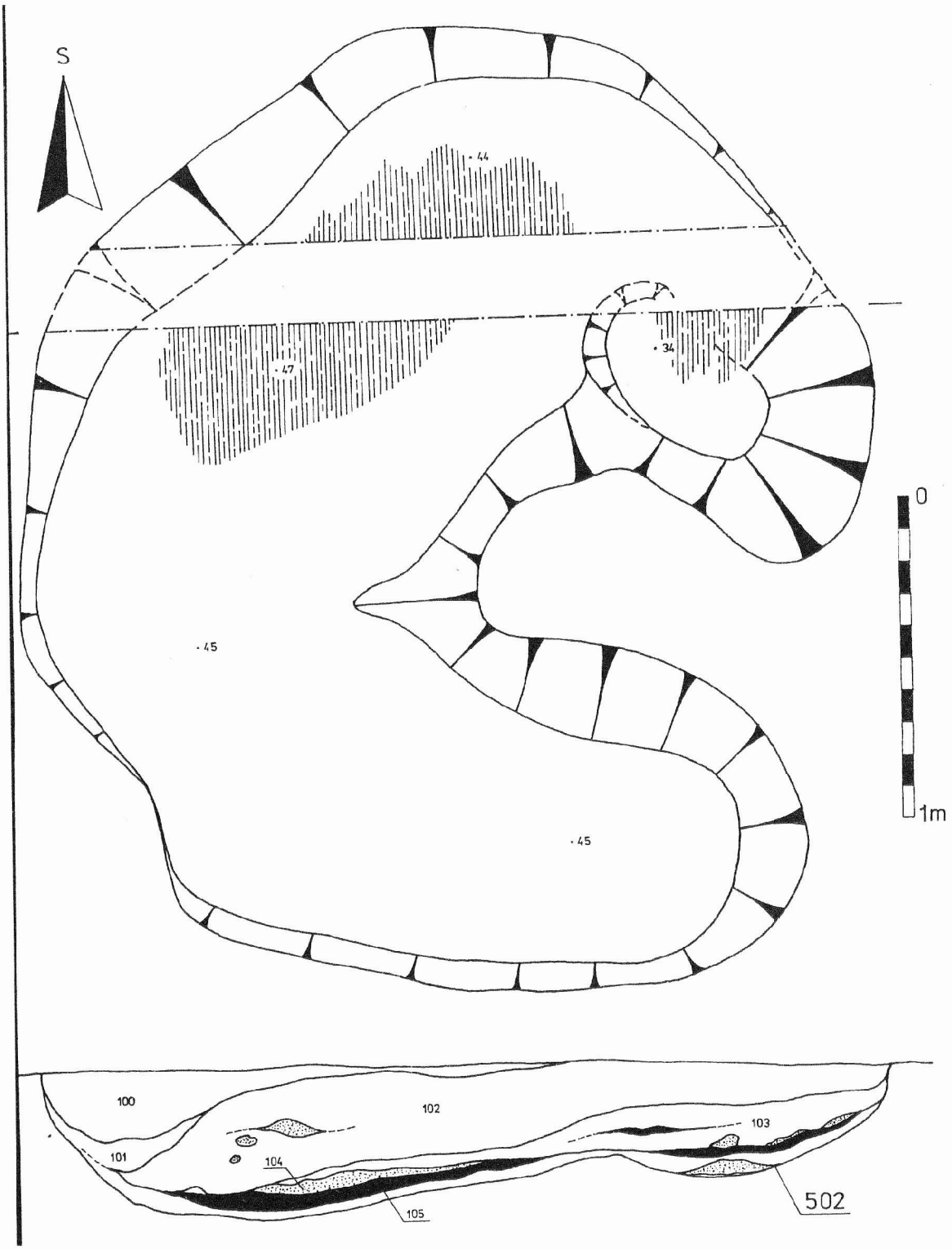

Obr.4 - Objekt č.3

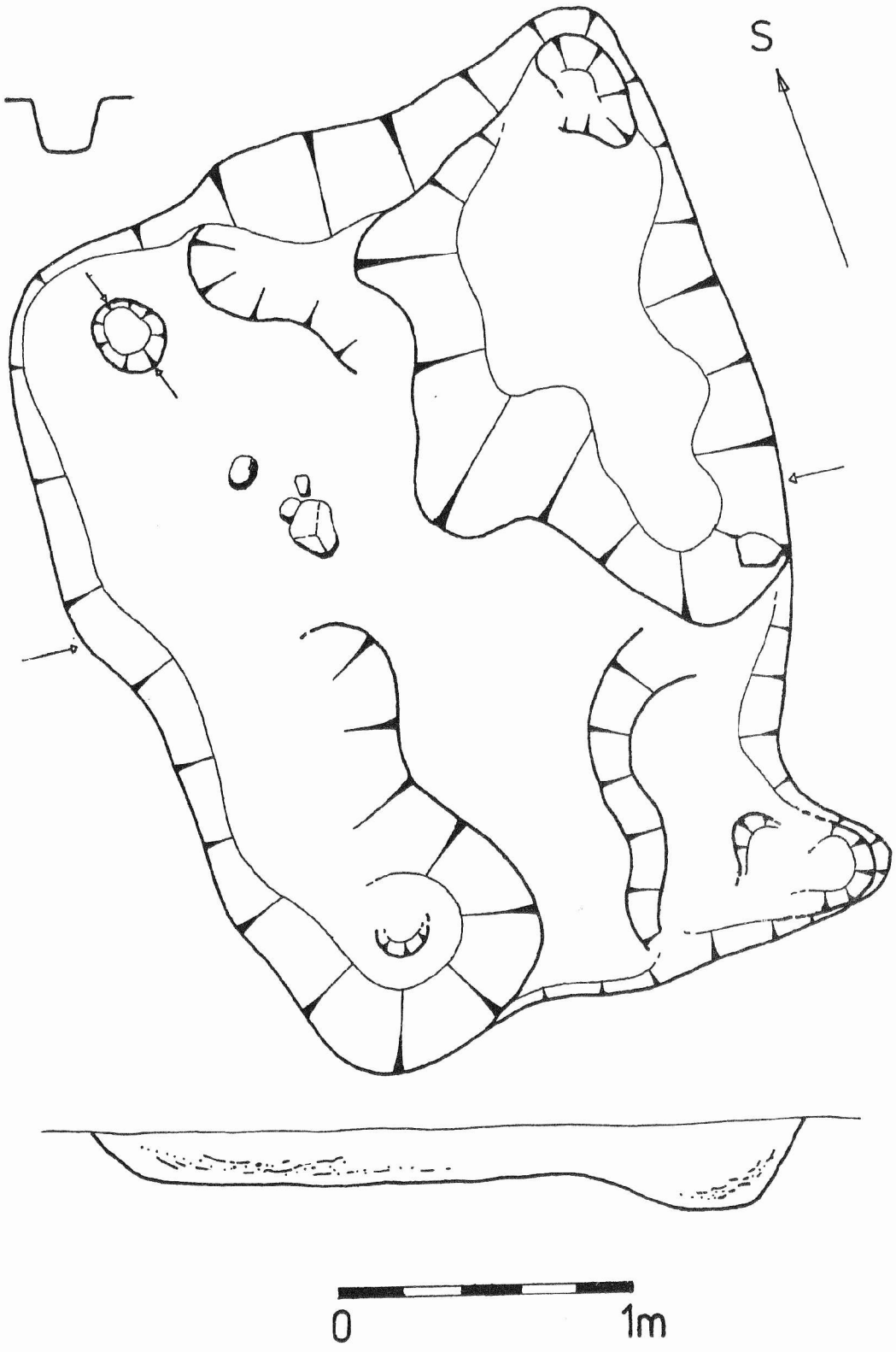

Obr.5 - Objekt č.1

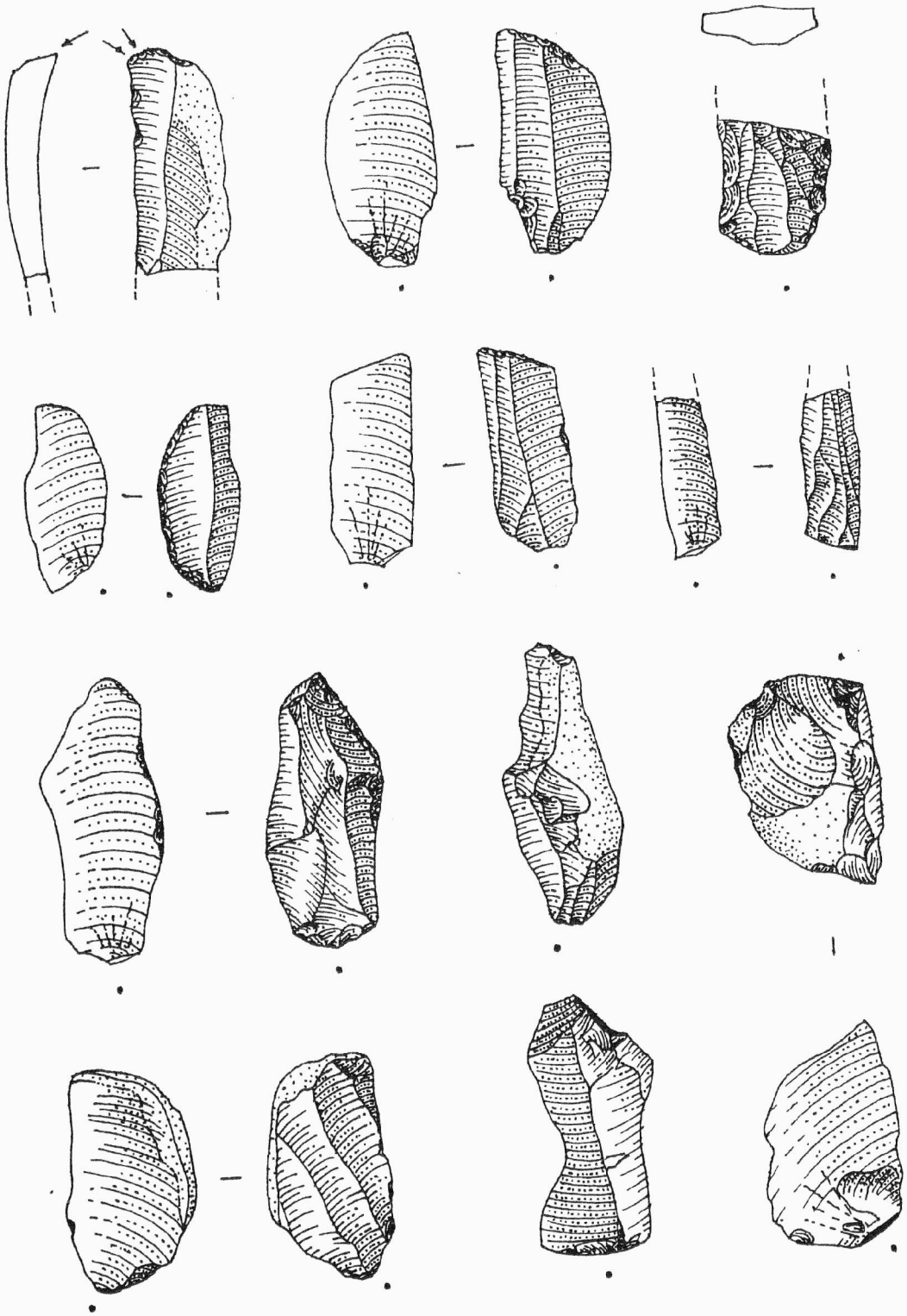

Obr.6 - ŠI z obj.1

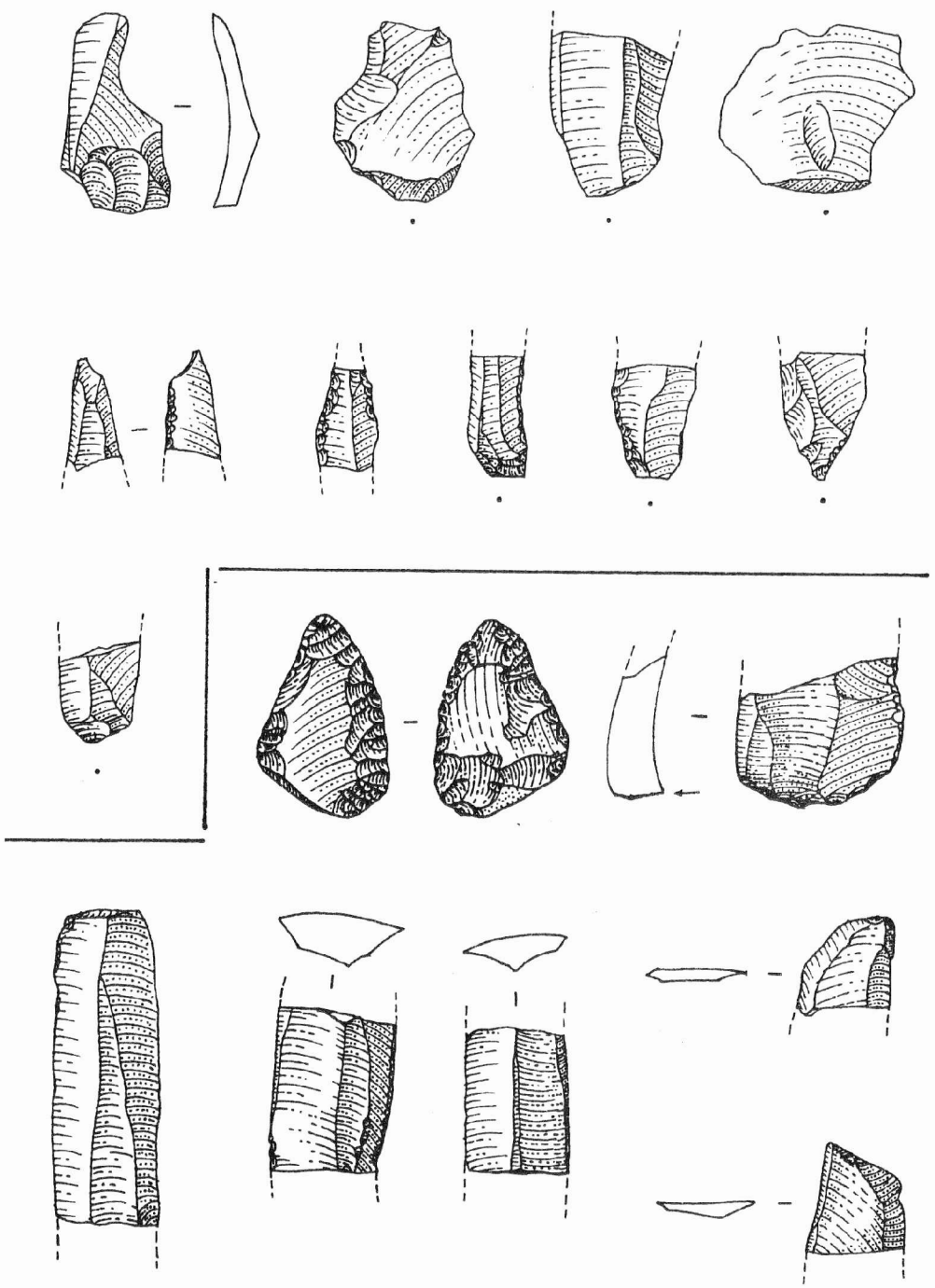

Obr.7 - ŠI z obj.3 (nahoře) a z okolí výzkumu (dole)

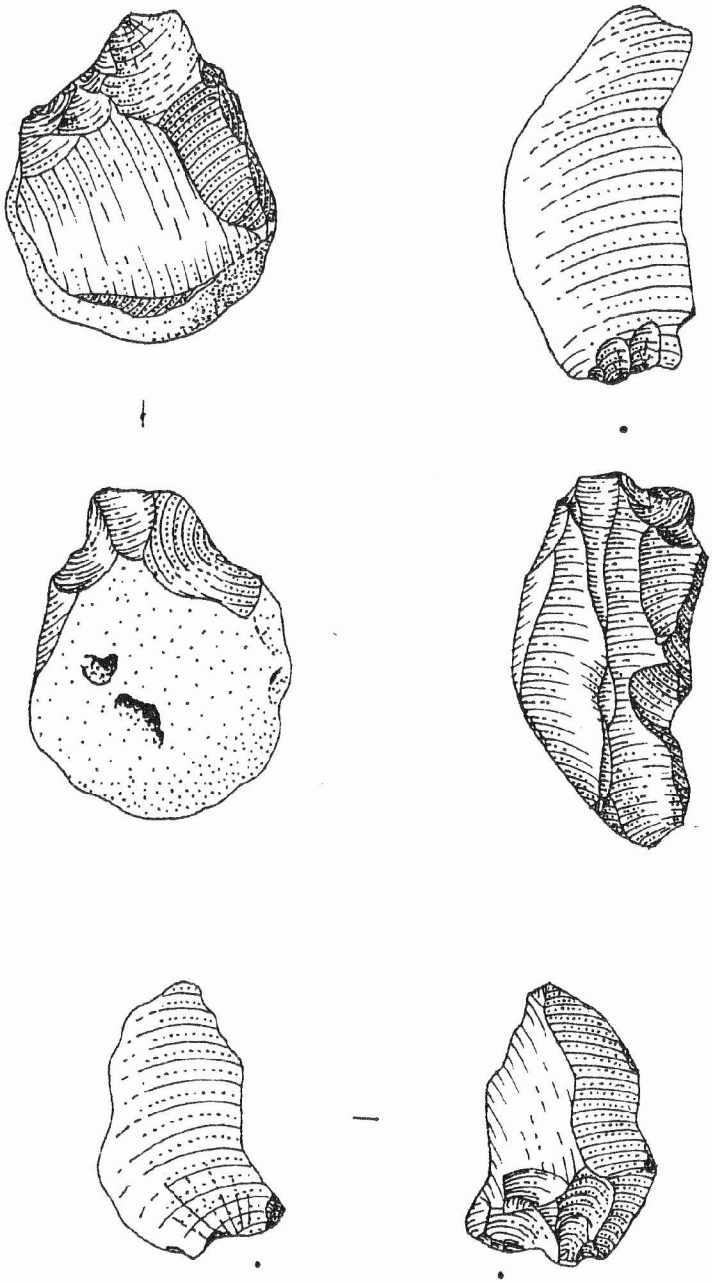

Obr.8 - ŠI z obj.3

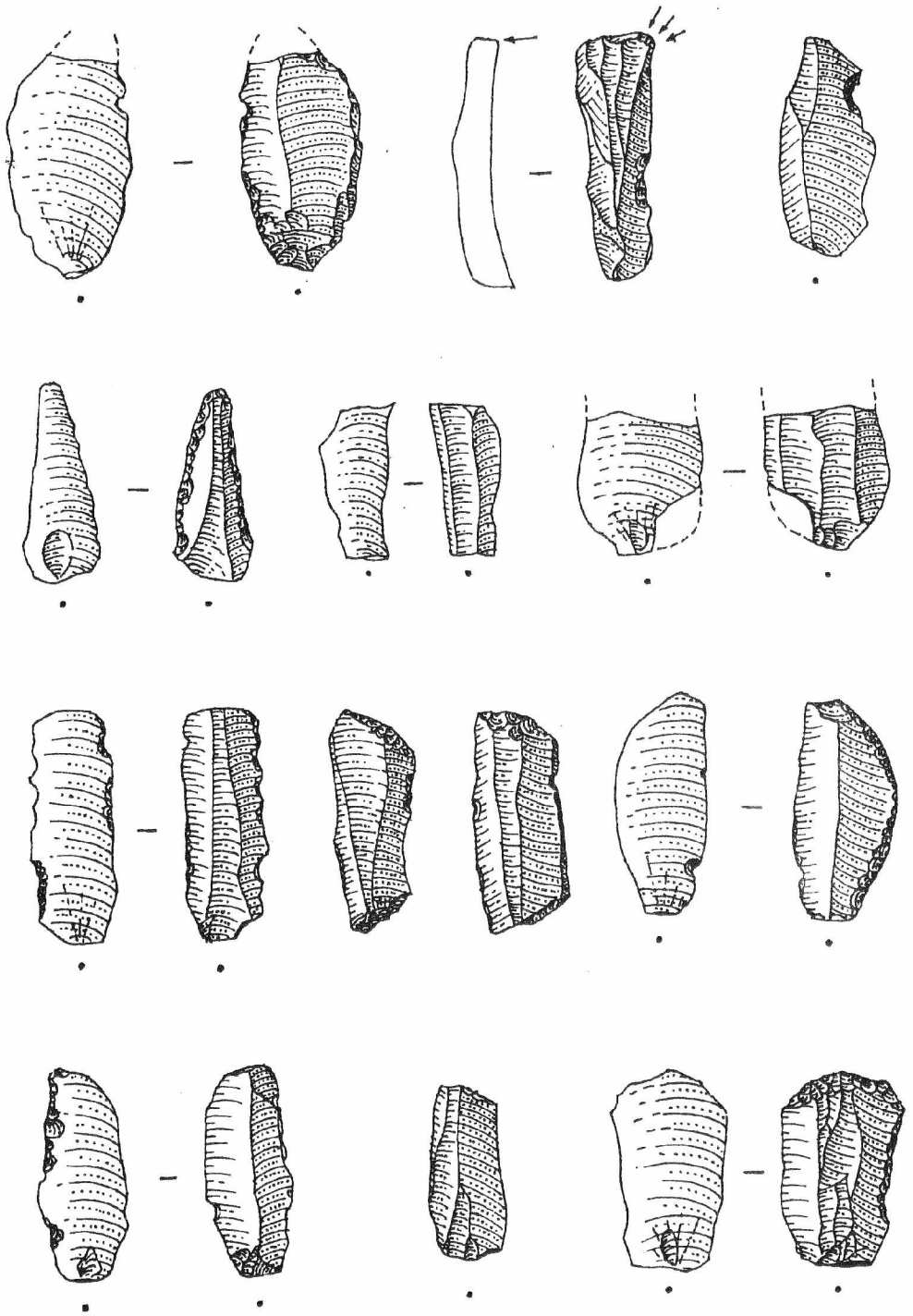

Obr.9 - Drobné kamenné nástroje z obj.3

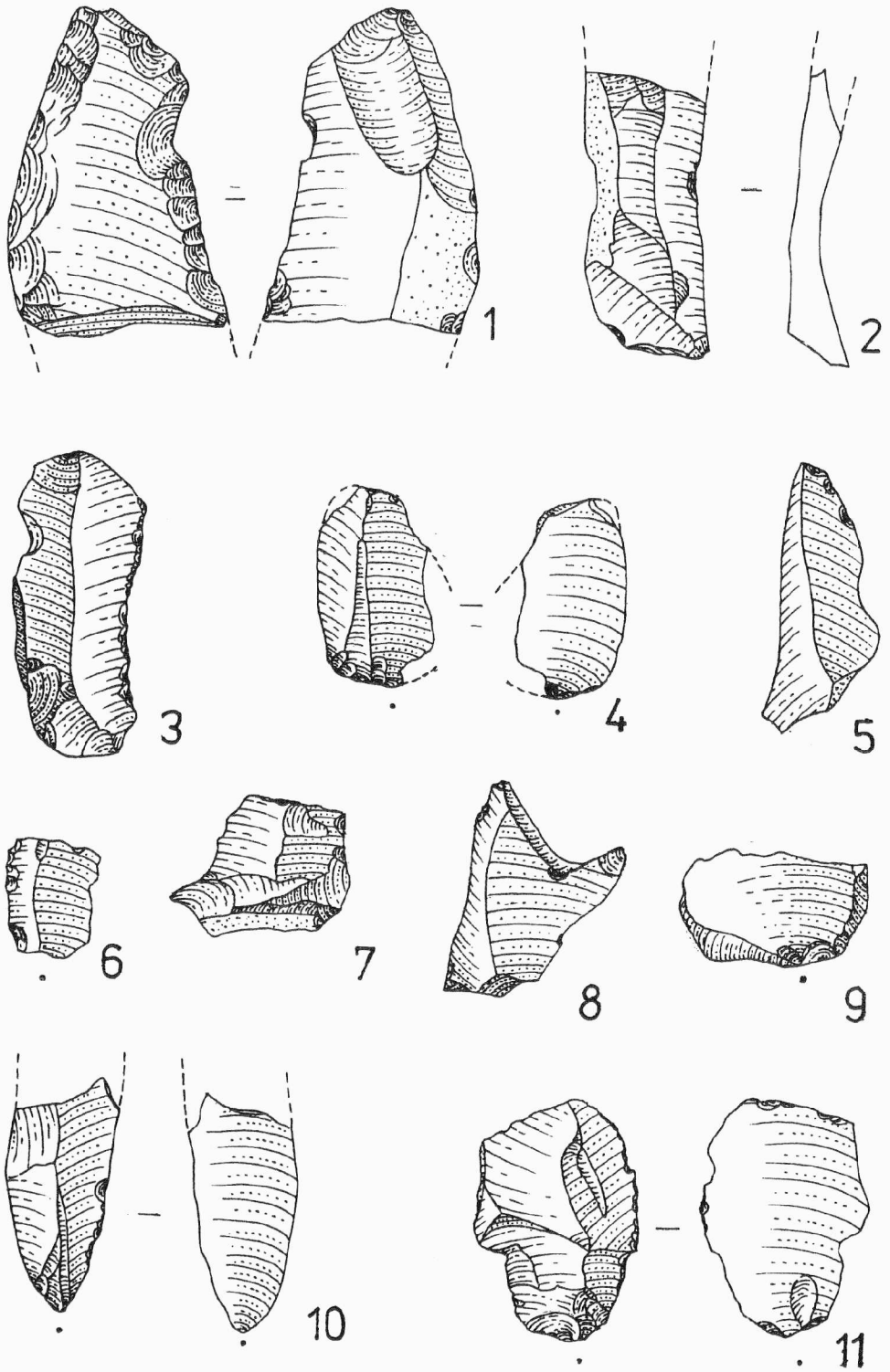

Obr.10 - Paleolitická ŠI z blízkosti zkoumaného neolitického sídliště, povrchový sběr (Kos 1988).

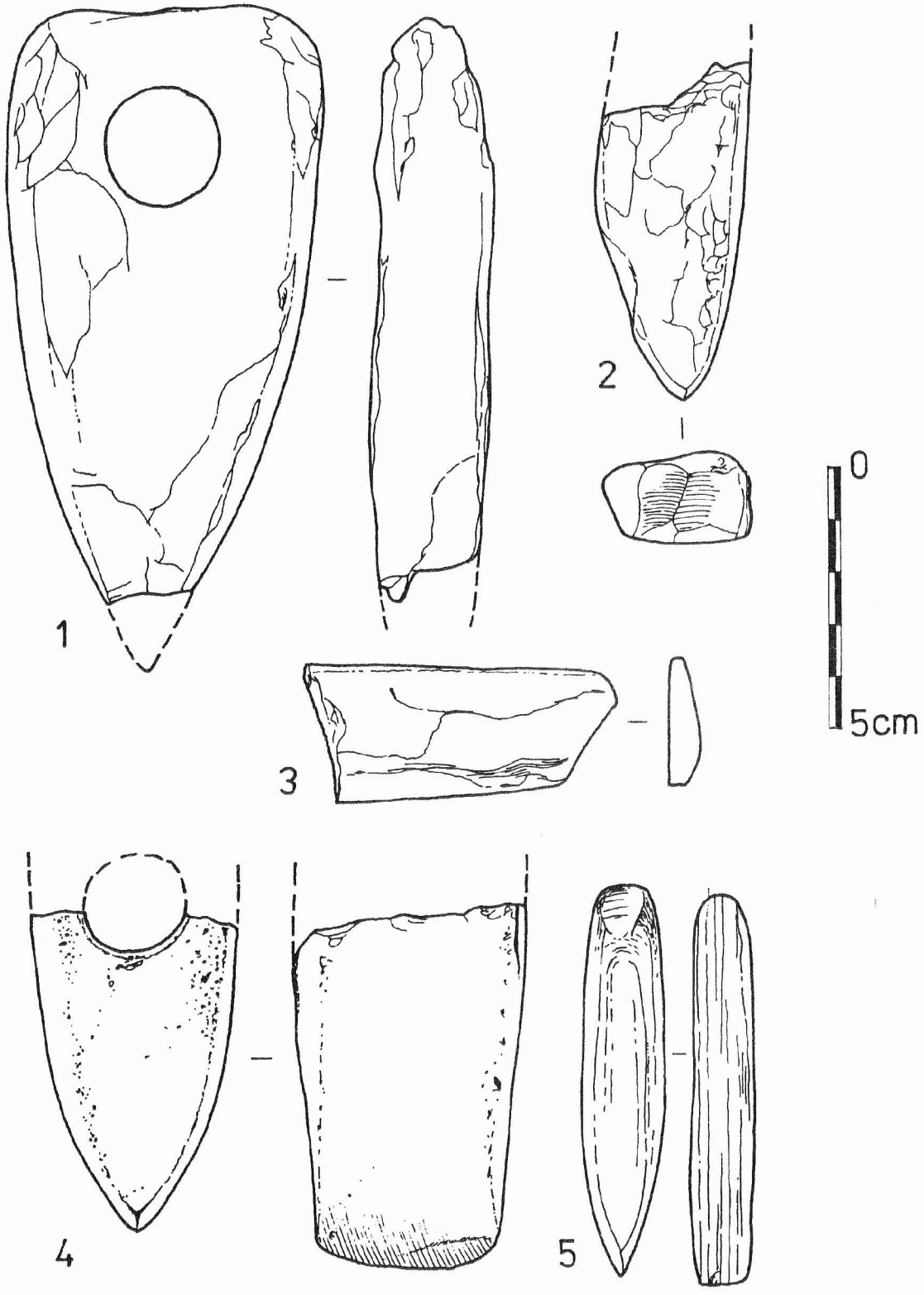

Obr. 11 - Broušená industrie

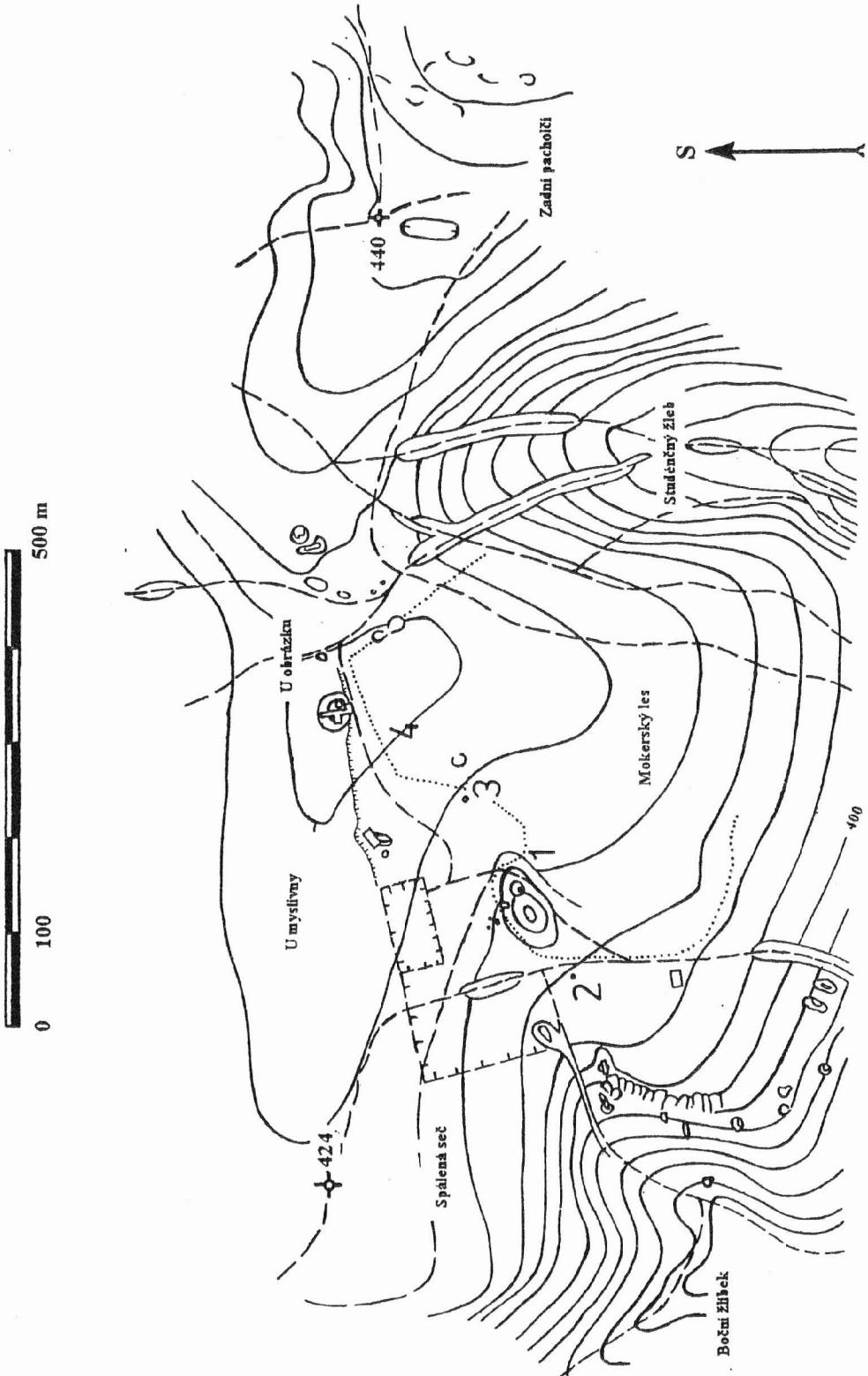

Obr.12 - Plán plochy záchranného výzkumu se situací v r.1988 (tečkovaně vyznačena hranice lomu).
1 - závrt č.I s kumulací neolitických objektů; 2 - izolovaný obj.4; 3 - izolovaný obj.1;
4 - plocha s výskytem paleolitické ŠI (šrafovaně)

OBJEKT Č. 4

V souvislosti se záchranným výzkumem drobné paleolitické stanice na lokalitě Mokrá-lom I (Kos - Škrdla 1994) došlo i k náhodnému objevu sídlištního objektu z období kultury s moravskou malovanou keramikou. Zásyp objektu byl vůči podloží nevýrazný. Na jeho rozsah upozorňoval pouze rozptyl archeologických nálezů. Ve výplni jámy byly nalezeny dosti skromné zlomky keramiky a štípaná industrie. Z blízkého okolí pochází vývrtek z kamenné sekery.

Závěr

Tento výzkum navázal po mnoha letech na výzkumy, které prováděli v Moravském krasu v minulosti badatelé mnoha věhlasných jmen, jako J. Wankel, K. Absolon, M. Kříž, a B. Klíma. Středem jejich zájmu se stávaly především jeskyně v údolí Říčky, kde stojí na prvním místě jeskyně Pekárna.

Od roku 1988 se zájem archeologů soustředí do oblasti krasu, která je v současné době ničena těžbou vápence. Rozsáhlé odlesňování a těžba nadložních hlín pro cementárenské účely vedla k narušení osídlení z období paleolitu a neolitu. Významnou roli zde sehrává i industriální archeologie, která zde zkoumá stopy středověkých a raně novověkých aktivit. Jedná se hlavně o objekty související s místní výrobou vápna a štěrku.

Význam těchto objevů tkví ve skutečnosti, že pravěké osídlení krasu se nesoustřeďuje pouze do jeskyní, ale lze s ním do budoucna počítat i v otevřeném prostředí krasu.

Literatura :

Demek, J. 1993: Geografická pozice Moravského krasu In: R. Musil a kol.: Moravský kras, labyrinty poznání.

Svoboda, J. 1987: Primární zpracování štípané industrie v neolitu a eneolitu Moravy, Zkoumání výr. obj. arch. Metodami. Tech. muz. v Brně.

Ložek, V. 1973: Příroda ve čtvrtohorách, Academia Praha

Podborský V., Kazdová E., Koštuřík P., Weber Z. 1977: Numerický kód moravské malované keramiky, Brno.

Koštuřík P. 1973: Die Lengyel-Kultur in Mahren, Studie AÚB I/6, Praha.

Kos, P. - Škrdla, P. 1995: Mokrá lom II (U Obrázku), Nálezová zpráva ÚAPP Brno, č.j. 95/95

Kos, P. 1996: Pozdně středověká kůlová stavba v souvislosti s místním vápenictvím v Mokré u Brna. Archeologia technica 10, 122.Technické muzeum v Brně.

Ložek, V. 1993: Biota Moravského krasu. In:R. Musil a kol.: Moravský kras, labyrinty poznání, 1993

Resumé:

Die im Vorfeld des Steinbruchs in Mokrá gemachten Entdeckungen spigeln die Wirklichkeit wieder, daß sich die vorgeschichtliche Besiedlung des Mährischen Karstes nicht nur in die Höhlen und deren unmittelbare Umgebung konzentriert, sondern daß man damit künftig auch im offenen Karstgebiet gerechnet werden muß. Im Falle der paläolithischen SI handelt es sich wahrscheinlich um Überreste einer größeren Station, die sich offensichtlich vor dem Steinförderungsbeginn weiter in den SO Teil der Lokalität erstreckte.

Die untersuchten jungneolithischen Objekte kann man nach der typischen Keramik in die Phase IIa der Mährischen Bemalten Keramik datieren. Der großen Streuung der neolithischen Objekte nach zu schießen, kann Existenz einer größeren Siedlung signalisiert werden.

Weiterhin sehr interessant ist die Tatsache, daß die Mehrzahl der menschlichen Aktivitäten rund um die Karsterscheinungen konzentriert ist. Es handelt sich um Dolinen (Einsturztrichter), deren man auf der Karstebene NO von Mokrá begegnet.

Weil es sich im Falle des Steinbruchs bei Mokrá um ein Gebiet des Großkapazitätskarbonatförderung handelt, ist es notwendig die Richtung und Schnelligkeit der Kalksteinförderung weiter zu verfolgen. Den Terrainbegehungen nach zu schließen, konzentrieren sich in diesem Bereich viele archäologischen Objekte. Es handelt sich hauptsächlich um oberflächliche Steinbrücke, Kalköfen, Meiler, Holzbautenüberreste und andere Objekte, die hauptsächlich der frühen Neuzeit gehören. Diese Angelegenheiten sind, den Terrainmerkmalen nach, eindeutig zu identifizieren. Schwieriger lassen sich die paläolithischen Stationen erkennen, die nur vollkommen zufällig im Laufe der fortschreitenden Steinabbau entdeckt werden. Mit den Rettungsarbeiten im Steinbruch bei Mokrá wird es weiterhin gerechnet.

KNIHOVNA AV ČR
PD 1520
1993-1994.(1997)
981/00